

**Сучасныя тэндэнцыі
самарэгулявання арганізацый
грамадзянскай супольнасці ў
Еўропе**

Агульны агляд

ЕЎРАПЕЙСКИ ЦЭНТР НЕКАМЕРЦЫЙНАГА ПРАВА

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

Гэты даклад падрыхтаваны Еўрапейскім Цэнтрам Некамерцыйнага Права (ЕЦНП) па просьбе Цэнтра Прававой Трансфармацыі і Асамблеі Няўрадавых Дэмакратычных Арганізацый Беларусі. Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права - вядучы еўрапейскі рэсурсны даследчы цэнтр у сферы заканадаўства па грамадзянскай супольнасці, які месціцца ў Будапешце. Яго мэтамі з'яўляюцца садзейнічанне стварэнню спрыяльных прававых і падатковых умоў для грамадзянскай супольнасці ў Еўропе і распаўсюд еўрапейскага досведу ў іншых частках свету.

Copyright ECNL© 2015 All rights reserved

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

Змест

1.	Уводзіны	3
2.	Прычыны ўвядзення самарэгулявання	4
3.	Віды ініцыятыў самарэгулявання і пытанні да разгляду	4
3.1.	Віды ініцыятыў самарэгулявання	4
3.2.	Пытанні да разгляду	5
4.	Механізм адпаведнасці і забеспячэння выканання	6
5.	Прыклады мадэляў самарэгулявання	7
5.1.	Мадэлі самарэгулявання на нацыянальным узроўні	7
5.2.	Міжнародныя і рэгіянальныя ініцыятывы самарэгулявання	13
5.3.	Іншыя метады, якімі карыстаюцца АГС для прасоўвання лепшых практык	15
6.	Высновы	18

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

1. Уводзіны

Арганізацыі грамадзянскай супольнасці (АГС)¹ ўкараняюць ініцыятывы самарэгулявання з мэтай узгадніць і ўсталяваць дакладна вызначаны набор агульных стандартаў, які будзе мець станоўчы ўплыў як на ўнутраную, так і на знешнюю справаздачнасць і эфектыўнасць арганізацыі.

Згодна з арганізацыяй One World Trust, паняцце «самарэгуляванне» можна вызначыць наступным чынам: *«гэта распрацоўка і прымяненне АГС агульных нормаў і стандартаў паводзінаў, якія дыктуюцца ня толькі выключна нормамі дзяржаўнага рэгулявання»*. Іншае азначэнне, прапанаванае Гугерці і Пракашам, вызначае, што самарэгуляванне - гэта *«схемы і ініцыятывы, удзел у якіх носіць выключна добраахвотны характар.»*²

Гэтыя азначэнні маюць два агульныя элементы: (1) **мадэль супрацоўніцтва** і (2) **добраахвотны ўдзел**. Такім чынам, ініцыятывы самарэгулявання дыктуюцца агульным жаданнем супрацоўнічаць на добраахвотнай аснове з мэтай дасягнення лепшых вынікаў у штодзённай дзейнасці АГС. Агульнае жаданне супрацоўнічаць звычайна выклікана **агульнымі інтарэсамі/мэтамі арганізацый**, якія іх аб'ядноўваюць і стымулююць прытрымлівацца аднолькавых прынцыпаў паводзінаў. Яшчэ адным важным, асноватворным падыходам у любой ініцыятыве самарэгулявання з'яўляецца тое, што яна распрацоўваецца ў **працэсе супрацоўніцтва**.

Мэтай гэтага дакладу з'яўляецца агульны агляд розных відаў абраных мадэляў самарэгулявання, якімі карыстаюцца на еўрапейскім і міжнародным узроўнях. Дадзены даклад быў падрыхтаваны на аснове даследвання ўжо існуючых матэрыялаў па гэтай тэме. Даклад пабудаваны вакол наступных ключавых раздзелаў:

- Прычыны ўвядзення самарэгулявання;
- Віды ініцыятыў самарэгулявання і пытанні да разгляду падчас распрацоўкі ўласных нормаў самарэгулявання;
- Механізмы адпаведнасці і забеспячэння выканання, рэкамендаваныя да выкарыстання;

¹ Пад тэрмінам «**арганізацыі грамадзянскай супольнасці**» (АГС) маецца на ўвазе вузкае азначэнне грамадзянскай супольнасці, якое грунтуецца на наступных крытэрах: 1) гэта добраахвотныя арганізацыі, якія заснаваныя з дапамогай прыватных, а не заканадаўчых дакументаў (дамовы, ўстаноўчыя акты) 2) яны могуць як грунтавацца, так і не грунтавацца на сяброўстве; 3) яны не з'яўляюцца часткай дзяржаўных структур; 4) яны засноўваюцца з мэтай дасягнення грамадскай альбо ўзаемнай выгоды; б) яны з'яўляюцца некамерцыйнымі. Такім чынам, азначэнне ўключае грамадскія аб'яднанні, фонды, прыватныя інстытуты, цэнтры, некамерцыйныя карпаратыўныя арганізацыі і іншыя арганізацыі, якія адпавядаюць дадзеным крытэрам. Эксперты прызнаюць існаванне іншых формаў АГС (напрыклад, палітычныя партыі, рэлігійныя арганізацыі, прафсаюзы), аднак дадзены даклад арыентуецца выключна на арганізацыі, якія падпадаюць пад вузкае азначэнне.

² One World Trust: *Эфектыўная справаздачнасць? Ключавыя элементы, перавагі і механізмы самарэгулявання*, 2012. Даступна па спасылцы: <http://www.oneworldtrust.org/component/content/article/93-showcase/361-effective-accountability>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

- Приклады європейських і регіональних/міжнародних маделяў самарэгулявання, аналіз патэнцыйных пераваг і праблемных момантаў кожнай мадэлі; і
- Высновы, зробленыя на аснове аналізу апісаных прыкладаў.

2. Прычыны ўвядзення самарэгулявання

Збольшага, АГС ва ўсім свеце прытрымліваюцца агульных прынцыпаў і стандартаў, а таксама распрацоўваюць уласныя схемы самарэгулявання. Наступныя агульныя мэты з'яўляюцца ключавымі для еўрапейскіх ініцыятыў самарэгулявання:

- ✓ **Прасоўванне празрыстасці і справаздачнасці** - ініцыятывы самарэгулявання звычайна накіраваны на просоўванне празрыстасці і справаздачнасці, а таксама на паляпшэнне ўнутранага кіравання, адміністравання і эфектыўнасці арганізацыі;
- ✓ **Павышэнне даверу з боку донараў і грамадскасці** - прыхільнасць да стандартаў празрыстай і падсправаздачнай дзейнасці становіцца выстаўляе АГС у вачах грантадаўцаў і шырокай грамадскасці;
- ✓ **Удзел стэйкхолдэраў/стварэнне кааліцый** - улічваючы той факт, што нормы самарэгулявання распрацоўваюцца сумеснымі намаганнямі, працэс іх прыняцця стымулюе развіццё супрацоўніцтва паміж АГС, якія прымаюць у гэтым удзел. Гэта дазваляе ўдзельнікам вызначаць агульныя прынцыпы і каштоўнасці, а таксама вырашаць праблемныя пытанні, якія ўзнікаюць пры стварэнні эфектыўных альянсаў АГС;³
- ✓ **Эфектыўнае кіраванне** - выкарыстанне сістэмы стандартаў і празрыстых працэсаў кіравання можа дапамагаць АГС ў дасягненні раней вызначаных мэтаў. Дэталёвая ацэнка дзейнасці АГС ў адпаведнасці з пэўнымі параметрамі дапамагае выявіць недахопы і пасля палепшыць якасць кіравання арганізацыі.⁴

3. Віды ініцыятыў самарэгулявання і пытанні да разгляду

3.1. Віды ініцыятыў самарэгулявання

Любое самарэгуляванне мае унікальны характар, яно заўжды распрацоўваецца для пэўнай групы арганізацыі і мае пэўныя мэты і задачы, таму існуе шмат ініцыятыў самарэгулявання як па ўсёй

³ Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права: *Кодэкс паводзінаў як механізм самарэгулявання (Агляд пытанняў і відаў кодэксаў)*, 2007.

⁴ CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014. Даступна па спасылцы: <http://civicus.org/images/stories/CIVICUS%20Self-regulation%20Guide%20Eng%202014.pdf>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

Еўропе, так і па ўсім свеце. Згодна базы дадзеных ініцыятыў самарэгулявання, створанай арганізацыяй One World Trust, іх можна падзяліць на некалькі груп на аснове наступных крытэраў:

- 1. Паводле тэрыторыі:** на аснове тэрыторыі, якую закранае самарэгуляванне, можна вылучыць *міжнародныя і сусветныя ініцыятывы*, якія функцыянуюць у мностве краін; *рэгіянальныя ініцыятывы* прадстаўленыя ў краінах у межах аднаго рэгіёну; і *краінавыя ініцыятывы* прадстаўленыя ў межах адной краіны.
- 2. Паводле мадэлі рэгулявання:** на аснове агульных прынцыпаў і зместа ініцыятыў, мы можам вылучыць некалькі мадэляў самарэгулявання, уключаючы *кодэксы паводзінаў/этыкі; сертыфікацыю і акрэдытацыю; інфармацыйныя сэрвісы, працоўныя групы і ўзнагароды*. Апісанне дадзеных мадэляў будзе прадстаўлена ніжэй у дакладзе.
- 3. Паводле сфераў, якія закранае ініцыятыва:** у залежнасці ад мэтай самарэгулявання, ініцыятывы могуць датычыцца розных сфер, напрыклад, *камунікацыі/адвакасі/фандрайзінгу; кіравання і адміністравання; чалавечых рэсурсаў; ўдзелу бенефіцыяраў/кліентаў/прыхільнікаў; маніторынгу і ацэнкі*.
- 4. Паводле мэтавай дзейнасці/сектараў:** ініцыятыва самарэгулявання можа быць накіравана на адзін ці больш сектараў альбо быць крос-сектаральнай. Магчымымі сектарамі для ўвядзення самарэгулявання могуць быць *адвакасі/лабіяванне; сельская гаспадарка/харчы/харчаванне; фандрайзінг; ахова здароўя; гуманітарная/надзвычайная дапамога; правы чалавека і шмат якія іншыя*.⁵

3.2. Пытанні да разгляду

Перад тым, як распрацоўваць мадэль самарэгулявання, АГС павінны вызначыцца з **мэтай ініцыятывы**. Гэта дапаможа ім вырашыць, якую менавіта мадэль ім варта прыняць, а таксама кардынальным чынам паўплывае на змест ініцыятывы. Вельмі важна накіраваць свае намаганні на выпрацоўку разумення і згоды ў дачыненні да працэсу распрацоўкі і імплементацыі, а таксама інвеставаць усе магчымыя рэсурсы, неабходныя для гэтых мэтай.

Ўспрыняцце АГС грамадскасцю можа быць вызначальным фактарам пры прыняцці рашэння адносна найбольш прыдатнай мадэлі самарэгулявання. У краінах з высокім узроўнем даверу і прэстыжу дадзенага сектара прыняцце простага кодэкса этыкі, без строгага, абавязковага механізму адпаведнасці, можа быць дастатковым. І наадварот, у краінах, дзе АГС пастаянна неабходна паляпшаць якасць свайго кіравання і імідж у вачах грамадскасці, сістэма незалежнай сертыфікацыі можа дапамагчы падвысіць агульны ўзровень даверу да дадзенага сектара.

Арганізацыям, якія імкнуцца распрацаваць нормы самарэгулявання, падчас выбару прыдатнай мадэлі неабходна прымаць да ўвагі свае **памеры, патрэбы і даступныя рэсурсы**. У той час як самаацэнка і ацэнка адпаведнасці іншымі партнёрскамі арганізацыямі не патрабуе вялікіх выдаткаў,

⁵ One World Trust: *База дадзеных ініцыятыў самарэгулявання ў грамадзянскай супольнасці*.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

незалежна ацэнка можа запатрабаваць значна большых рэсурсаў. Больш за тое, нават ня вельмі складаныя механізмы ацэнкі могуць запатрабаваць значных чалавечых і фінансавых рэсурсаў.⁶

4. МЕХАНІЗМ АДПАВЕДНАСЦІ І ЗАБЕСПЯЧЭННЯ ВЫКАНАННЯ

Адпаведнасць прынцыпам і стандартам грае ключавую ролю ў забеспячэнні станоўчага ўплыву ініцыятывы на практыцы. Надзейныя механізмы адпаведнасці забяспечваюць бяспеку таго, што арганізацыі-падпісанты будуць працаваць альбо імкнуцца працаваць строга ў адпаведнасці з прынятымі прынцыпамі і стандартамі. Паводле даследавання One World Trust, якое датычыцца самарэгулявання на нацыянальным узроўні, існуе два асноўных падыходы да забеспячэння адпаведнасці АГС: **праактыўны і рэактыўны**.⁷

Сябры ініцыятыў самарэгулявання з **праактыўным падыходам** абавязаныя на рэгулярнай аснове адсочваць сваю адпаведнасць стандартам і прынцыпам, а таксама даваць справаздачу па гэтым пытанні. Ацэнка адпаведнасці можа прымяняцца як на пачатковым этапе далучэння да ініцыятывы, так і на працягу ўсяго перыяду сяброўства ў ініцыятыве. У выпадках, калі мае месца *ацэнка на этапе далучэння*, падпісанты абавязаныя праходзіць працэс рэсертыфікацыі альбо падаўжэння сяброўства кожныя 1-3 гады⁸. Прыкладам механізму адпаведнасці, заснаваным на ацэнцы на этапе далучэння, можа лічыцца **Пячатка Якасці, якая прысуджаецца** атэставаным фондам **Чэшскім Форумам Донараў** кожныя 2 гады. Калі атэставаныя арганізацыі хочучь падоўжыць сваю Пячатку Якасці, ім неабходна зноў падаць заяўку і прайсці праз увесь працэс ацэнкі адпаведнасці.⁹ *Рэгулярны маніторынг і ацэнка адпаведнасці* таксама прадугледжваюць наяўнасць санкцый: любы падпісант можа быць выключаны з ініцыятывы, калі выявіцца, што ён не адпавядае вызначаным нормам. Напрыклад, **Цэнтральнае Бюро па Фандрайзінгу ў Нідэрландах** на рэгулярнай аснове праводзіць маніторынг адпаведнасці нормам Пячаткі Якасці, якая прысуджаецца атэставаным арганізацыям.¹⁰

Рэактыўныя механізмы прадугледжваюць маніторынг адпаведнасці альбо магчымасць выключэння з ініцыятывы, калі ёсць падставы меркаваць, што арганізацыя не адпавядае нормам дадзенай ініцыятывы.¹¹ У такіх выпадках звычайна дзейнічаюць санкцыйныя механізмы, калі любы

⁶ Özhağaç, Hande: *Эфектыўнае кіраванне і мадэлі самарэгулявання, якія выкарыстоўваюцца арганізацыямі грамадзянскай супольнасці*, TACSO, 2013. Даступна па спасылцы: http://tacso.org/doc/tr201501007_gg.report.pdf.

⁷ One World Trust: *Стварэнне агульных рамак: ініцыятывы самарэгулявання на нацыянальным узроўні супраць Хартыі адказнасці МНДА*, травень 2012. Даступна па спасылцы <http://www.oneworldtrust.org/component/content/article/93-showcase/358-building-a-common-framework>

⁸ Там жа

⁹ Больш падрабязную інфармацыю можна знайсці на афіцыйным сайце Чэшскага Форуму Донараў: <http://www.donorsforum.cz/sluzby-a-projekty/znamka-kvality.html>.

¹⁰ Цэнтральнае Бюро па Фандрайзінгу: *мэты і задачы*. Даступна па спасылцы: http://www.cbf.nl/Uploaded_files/Zelf/objective-and-tasks-2015.pdf.

¹¹ One World Trust: *Стварэнне агульных рамак: ініцыятывы самарэгулявання на нацыянальным узроўні супраць Хартыі адказнасці МНДА*, травень 2012.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

стэйкхолдар можа падаць скаргу на канкрэтную арганізацыю, калі яму здаецца, што яна парушае пэўныя стандарты і прынцыпы. Далей скарга разглядаецца галоўнай арганізацыяй ініцыятывы.¹² Напрыклад, **Кодэкс Паводзінаў для НДА у Чарнагорыі** рэгулюе працэдуру падачы скаргаў, згодна з якой скарга можа быць пададзена на любога падпісанта, групу падпісантаў, працаўнікоў, валанцёраў і сябраў арганізацыі. Наступныя працэдуры выконваюцца органам самарэгулявання, які прызначаецца Асамблеяй Кааліцыі, у выніку чаго ў дачыненні да арганізацыі могуць быць ужытыя розныя санкцыі: ад папярэджання да прыпынення сяброўства.¹³

Ацэнка адпаведнасці можа праводзіцца пры дапамозе розных сродкаў, а таксама рознымі бакамі ініцыятывы і нават самой арганізацыяй. У Еўропе выкарыстоўваюцца наступныя метады ацэнкі адпаведнасці:

- *Самаацэнка*: метады ацэнкі, заснаваны на кабінетным аналізе, які праводзіцца самой арганізацыяй;
- *Ацэнка партнёрам*: ўключае інтэрв'юаванне, апытанні альбо паездкі па месцах, якія праводзяцца іншым сябрам ініцыятывы;
- *Ацэнка трэцім бокам*: змяшаны метады, які ўключае як ацэнку на аснове кабінетнага аналізу, так і паездкі на месцы, якія праводзяцца знешнімі органамі;
- *Працэдура падачы скаргаў*: як апісвалася вышэй, гэта фармальны працэдура, якая дазваляе ўсім стэйкхолдарам падаваць скаргі ў орган, адказны за расследаванне.¹⁴

Ацэнка адпаведнасці можа праводзіцца альбо на этапе падрыхтоўкі да ўступлення ў ініцыятыву самарэгулявання, альбо паралельна з працэдурай прыняцця ў ініцыятыву, альбо на пастаяннай аснове на працягу ўсяго сяброўства ў ініцыятыве.¹⁵ Першыя тры метады ацэнкі звычайна выкарыстоўваюцца сумесна з механізмамі сертыфікацыі і акрэдытацыі. Але яны таксама могуць прымяняцца і ў іншых мадэлях, такіх як кодэксы паводзінаў і працоўныя групы.

5. Прыклады мадэляў самарэгулявання

5.1. Мадэлі самарэгулявання на нацыянальным узроўні

Як апісвалася раней, на аснове агульных прынцыпаў і зместу ініцыятывы можна вылучыць наступныя мадэлі самарэгулявання:

1. **Кодэксы паводзінаў і этыкі**
2. **Схемы сертыфікацыі і акрэдытацыі**

¹² CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

¹³ Кааліцыя НДА "Ад супрацоўніцтва да мэты": *Кодэкс паводзінаў для НДА Рэспублікі Чарнагорыя*. Даступна па спасылцы: <http://www.oneworldtrust.org/csoproject/images/documents/MNTG1.pdf>.

¹⁴ Там жа.

¹⁵ CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

3. Інформаційні сєрвіси

1. Кодєксы Паводзїнаў і Єтыкі

Кодєксы паводзїнаў (КП) з'яўляюцца самай распаўсюджанай мадэллю самарэгулявання. Яны звычайна прымаюцца парасонавымі арганїзацыямі АГС. КП могуць быць арыентаваныя як на ўвесь сектар агулам, так і на нейкі канкрэтны падсектар.

Кодєкс Паводзїнаў альбо Кодєкс Єтыкі - гэта набор стандартаў і прынцыпаў, распрацаваны групай АГС ў якасці **рэкамендацый па ўласным паводзїнам і практыкам**. Падпісанты Кодєкса бяруць на сябе абавязальніцтвы прытрымлівацца пэўных стандартаў і прынцыпаў у сваёй штодзённай працы. Кодєксы звычайна рэгулююць розныя сферы, уключаючы кіраванне, празрыстасць і справаздачнасць, практыкі фандрайзінгу і іншыя. Некаторыя Кодєксы могуць быць накіраваныя выключна на нейкую пэўную сферу дзейнасці АГС і змяшчаць падрабязныя правілы паводзїнаў.¹⁶

Прыклады па країнах Еўропы:

- ✓ **ЄСТОНІЯ:** *Кодєкс єтыкі єстонскіх некамерцыйных арганїзацый*, прыняты ў 2002 годзе, вызначае ключавыя прынцыпы дзейнасці некамерцыйных арганїзацый, якія імкнуцца павышаць агульны ўзровень даверу да гэтага сектару. Гэтыя прынцыпы датычацца наступных ключавых сфер:
 - (1) Дэмакратычнае кіраванне;
 - (2) Грамадзянская мужнасць і клопат;
 - (3) Устойлівасць і практычнасць выкарыстання сродкаў і рэсурсаў;
 - (4) Адказнасць і справаздачнасць;
 - (5) Адкрытасць і празрыстасць;
 - (6) Незалежнасць і пазбяганне канфлікту інтарэсаў;
 - (7) Выкананне абавязальніцтваў і прызнанне аўтарства ідэй; і
 - (8) Талерантнасць.¹⁷

- ✓ **ФРАНЦЫЯ:** *Агульная хартыя єтыкі* была распрацаваная платформай Coordination SUD, парасонавай кааліцыяй французскіх гуманітарных АГС. Хартыя змяшчае фінансавыя і праграмныя правілы, абавязковыя для ўсіх падпісантаў. Згодна з фінансавымі правіламі, арганїзацыі абавязаныя дыверсіфікаваць свае крыніцы фінансавання з мэтай захавання фінансавай незалежнасці, у прыватнасці незалежнасці ад дзяржавы. Больш за тое, арганїзацыі абавязаныя падрыхтоўваць гадавыя фінансавыя справаздачы, а таксама справаздачы па дзейнасці, якія павінны быць ухваленыя Генеральнай Асамблеяй

¹⁶ Там жа.

¹⁷ Генеральная Асамблея Круглага Стала Єстонскіх Некамерцыйных Арганїзацый: *Кодєкс Єтыкі Єстонскіх Некамерцыйных Арганїзацый*. Даступна па спасылцы: <http://www.arenduskeskus.ee/code-of-ethics-of-estonian-nonprofit-organizations/>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

арганізацыі. Што датычыцца праграмных правілаў, то хартыя апісвае агульны падыход да ажыццяўлення дзейнасці арганізацый-сябраў, а таксама да падрыхтоўкі сваіх стратэгіі. Больш за тое, згодна хартыі, падпісанты абавязаныя весці адкрыты дыялог па пытаннях дзеянняў, якія робіць кожная арганізацыя.¹⁸

- ✓ **ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ:** *Кодэкс практык фандрайзінгу*, распрацаваны Камітэтам па стандартах пры Інстытуце Фандрайзінгу, з'яўляецца прыкладам дэталізаванага кодэкса, у якім змяшчаюцца стандарты, якія тычацца толькі практыкаў фандрайзінгу. Кодэкс закранае розныя пытанні фандрайзінгу, такія як, напрыклад, праца з уразлівымі групамі, выкарыстанне розных метадаў фандрайзінгу, праца з ахвяраваннямі і іншыя.¹⁹

- Прыхільнасць КП можа пасылаць донорам станоўчы сігнал аб тым, што АГС прытрымліваецца пэўных прадказальных правілаў у дачыненні да празрыстасці і справяднасці;
- КП стымулюе супрацоўніцтва і абмен досведам паміж арганізацыямі-падпісантамі, ён сам часта распрацоўваецца ў працэсе кансультацый з арганізацыямі-партнёрамі;
- КП звычайна не патрабуе вялікіх сродкаў як з пункту гледжання яго распрацоўкі, так і выканання.

- Калі няма эфектыўнага механізму адпаведнасці, часцяком бывае складана вызначыць, якая арганізацыя ў поўнай ступені прытрымліваецца пэўных стандартаў, а якая - толькі часткова;
- Працэс распрацоўкі і забеспячэння рэlevantнасці Кодэкса можа займаць вельмі шмат часу.²⁰

2. Схемы сертыфікацыі і акрэдытацыі

Мадэлі сертыфікацыі і акрэдытацыі заснаваныя на тым, што праводзіцца праверка кіравання, праграмаў і практыкаў АГС на адпаведнасць з наборам прапісаных стандартаў і прынцыпаў. Калі такая праверка пройдзеная, АГС атрымліваюць «пячатку» альбо знак адпаведнасці, які забяспечвае высокі ўзровень даверу да акрэдытаванай АГС. У некаторых сферах паняцці «акрэдытацыя» і

¹⁸ Coordination SUD: *Статут агульнай этыкі*. Даступна па спасылцы: http://www.coordinationsud.org/wp-content/uploads/3.charte_une_ethique_partagee.pdf.

¹⁹ Інстытут Фандрайзінгу: *Кодэкс практыкаў фандрайзінгу*. Даступна па спасылцы: <http://www.institute-of-fundraising.org.uk/code-of-fundraising-practice/sections/>.

²⁰ CIVICUS: *Справядлівасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

«сертификация» не з'являюцца ўзаемазамыняльнымі ды нясуць у сабе розныя сэнсы.²¹ Аднак, у сферы грамадзянскай супольнасці гэтыя тэрміны ўзаемазамыняльныя, і ў дачыненні да схем ацэнкі адпаведнасці арганізацыі набору стандартаў прымяняюцца абодва паняцці.²²

Сертификация можа ўключаць самастойную ацэнку адпаведнасці стандартам і прынцыпам ініцыятывы, а таксама ацэнку, якая праводзіцца партнёрскай арганізацыяй альбо трэцім бокам. Схемы **самасертификацыі** прадугледжваюць ўнутраную самаацэнку АГС, вынікам якой становіцца фармальнае дэклараванне адпаведнасці з пэўнымі стандартамі самімі АГС. Акрамя такога дэкларавання, АГС звычайна яшчэ прад'являюць доказы адпаведнасці, але пры гэтым якая-кольвек вонкавая верыфікацыя не патрабуецца. **Сертификация партнёрскай арганізацыяй** праводзіцца ў межах групы АГС, якія маюць агульную сферу дзейнасці, і праверка адпаведнасці праводзіцца партнёрскай арганізацыяй. **Сертификация трэцім бокам** праводзіцца іншай арганізацыяй, якая праводзіць ацэнку адпаведнасці з вызначаным наборам стандартаў.²³

Прыклады па краінах Еўропы:

- ✓ **ФРАНЦЫЯ:** Знак за адказнае кіраванне і адміністраванне для фондаў і аб'яднанняў прысуджаецца арганізацыяй AFNOR²⁴ фондам і аб'яднанням, па-за залежнасцю ад іх відаў. Гэты механізм сертыфікацыі канцэнтруецца на якасным кіраванні і фінансавай празрыстасці, аднак мае таксама набор стандартаў адносна іншых сфераў, такіх як выкарыстанне чалавечых рэсурсаў, напрыклад. Праверка адпаведнасці праводзіцца на аснове кабінетнага самааналізу, пры гэтым ён можа быць падмацаваны знешнім добраахвотным аўдытам. Кожныя 3 гады неабходна праходзіць рэсертыфікацыю.²⁵
- ✓ **НІДЭРЛАНДЫ:** Цэнтральнае Бюро па Фандрайзінгу (ЦБФ) прысуджае *Пячатку Адпаведнасці і Сертыфікаты* дабрачынным арганізацыям, што займаюцца зборам грамадскіх сродкаў. Гэты механізм з'яўляецца трохступенчатым: у дачыненні да пачаткоўцаў, малых і буйных дабрачынных арганізацый прымяняюцца розныя крытэры. У той час як у дачыненні да буйных дабрачынных арганізацый прымяняюцца строгія крытэры, якія закранаюць мноства сфераў, уключаючы кіраванне, ўнутраную палітыку, выкарыстанне сродкаў, фандрайзінг, справаздачнасць і бугалтэрыю, крытэры ў дачыненні да малых і пачынаючых дабрачынных

²¹ Гл., напрыклад, Міжнародная арганізацыя па стандартызацыі «Сертификация, рэгістрацыя і акрэдытацыя», дзе ў мэтах ISO сертыфікацыя азначаецца як працэс выдачы пісьмовага пацверджання аб тым, што незалежны орган правёў праверку сістэмы кіравання і пацвердзіў, што яна адпавядае стандартам; а акрэдытацыя азначаецца як працэс, з дапамогай якога орган становіцца правамоцным для правядзення сертыфікацыі. Даступна па спасылцы: <http://www.bsigroup.com/en-US/About-BSI/Media-Center/Media-FAQs/#faq5>

²² Міжнародны Цэнтр Некамерцыйнага Права: *Акрэдытацыя і сертыфікацыя НДА: крок наперад? Ацэнка досведу развіцця супольнасці*, даступна па спасылцы: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadb766.pdf.

²³ Варран, Шана і Роберт Лойд: *Самарэгуляванне ў грамадзянскай супольнасці (глобальная карціна)*, One World Trust, 2009. Даступна па спасылцы: <http://www.oneworldtrust.org/csoproject/images/documents/CSO-self-regulation-the-global-picture-OWT-119-2009.pdf>.

²⁴ Французкае агенцтва па стандартызацыі

²⁵ Больш падрабязна пра арганізацыю AFNOR і яе механізм сертыфікацыі можна даведацца па спасылцы: <http://www.afnor.org/metiers/certification/panorama-certification>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

арганізацій з'яўляюцца менш строгімі. Цікавым з'яўляецца той факт, што мясцовыя ўлады выдаюць дазволы на збор грамадскіх сродкаў на аснове інфармацыі, якую атрымліваюць ад ЦБФ.²⁶

- Уяўляюць сабой грамадскія знакі якасці;
- Магчымасць забяспечыць устойлівую прыхільнасць АГС абвешчаным стандартам і прынцыпам на аснове таго, што рэгулярна трэба праходзіць рэсертыфікацыю;
- Магчымасць выкарыстання механізмаў самакантролю і кантролю з боку партнёрскай арганізацыі;
- Выкарыстанне такіх схем забяспечвае сур'ёзны падыход арганізацыі да выканання стандартаў, што пасля прыводзіць да паляпшэння празрыстасці і справяднасці практыкаў агулам у сектары.

- Працэдуры сертыфікацыі і акрэдытацыі часта з'яўляюцца расцягнутымі ў часе і патрабуюць значных фінансавых сродкаў і чалавечых рэсурсаў;
- Некаторыя схемы не магчыма выкарыстоўваць у дачыненні да маленькіх арганізацый з абмежаванымі магчымасцямі і фінансавымі рэсурсамі.²⁷

3. Інфармацыйныя сэрвісы

Гэты від самарэгулявання накіраваны на паляпшэнне празрыстасці і справяднасці арганізацый пры дапамозе **апублікавання пэўных дадзеных**. Больш за тое, інфармацыйныя сэрвісы могуць дапаўняцца інфармацыяй з афіцыйных баз дадзеных АГС, такіх як рэестры АГС, афіцыйныя спісы, афіцыйныя часопісы, падатковыя справядзачы і інш.²⁸

Аб'ёмы інфармацыі, якая публікуецца, розныя ад адной мадэлі да іншай, яна звычайна сабраная ў адной электроннай базе дадзеных. Розныя стэйкхолдары карыстаюцца інфармацыйнымі сэрвісамі па-рознаму: кіраўніцтва адных АГС публікуе толькі базавую інфармацыю пра актыўных сябраў сектара, іншыя ж даюць больш дэталёвую інфармацыю, уключаючы свае фінансавыя справядзачы. Донары могуць выкарыстоўваць такую інфармацыю для праверкі добрасумленнасці АГС. У

²⁶ Больш падрабязную інфармацыю пра Цэнтральнае Бюро па Фандрайзінгу можна знайсці па спасылцы: <http://www.cbf.nl/the-central-bureau-on-fundraising/>.

²⁷ CIVICUS: *Справядчаснасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

²⁸ Там жа.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

інфармацыйных сэрвісах звычайна адсутнічаюць механізмы адпаведнасці, аднак інфармацыя, якая публікуецца, можа правярацца звонку.²⁹

Прыклады па краінах Еўропы:

- ✓ **ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ + Еўропа:** *GuideStar* - першая еўрапейская мадэль інфармацыйных сэрвісаў, уведзеная ў Вялікабрытаніі.³⁰ За некалькі гадоў яна распаўсюдзілася па ўсёй Еўропе, уключаючы, напрыклад, Германію і Ірландыю. Мадэлі *GuideStar* ў розных краінах маюць агульныя стандарты і выкарыстоўваюць аднолькавыя метады збору дадзеных. Гэтая мадэль прасоўвае справаздачнасць і празрыстасць з дапамогай таго, што дае прамы публічны доступ да важнай інфармацыі пра АГС. Па-першае, выканаўчы орган збірае ўсю інфармацыю пра АГС з дзяржаўных рээстраў і баз дадзеных, а потым упарадкоўвае атрыманую інфармацыю ў базе дадзеных *GuideStar*. Такія прафайлы ўтрымліваюць кантактныя дадзеныя АГС, а таксама фінансавую інфармацыю, якая публікуецца самой АГС. Па-другое, АГС таксама могуць даваць справаздачы па сваёй працы і дзейнасці для размяшчэння на дадзеным сэрвісе.³¹
- ✓ **ВЕНГРЫЯ:** База дадзеных NIOK - гэта незалежная анлайн платформа, на якой размяшчаецца інфармацыя з Нацыянальнага Судовага Упраўлення і іншых крыніц, на якія добраахвотна спасылаюцца самі АГС. У гэтай базе дадзеных можна знайсці шырокую інфармацыю, якая датычыцца дзейнасці АГС, напрыклад, інфармацыю пра мэты, задачы, бягучую дзейнасць, дасягненні арганізацыі. Тут таксама размяшчаецца інфармацыя, ці атрымлівае арганізацыя адлічэнні ў межах механізму размеркавання падаткаплацельшчыкамі 1% падаходнага падатку. Больш за тое, платформа дазваляе рабіць анлайн ахвяраванні некаторым арганізацыям з выкарыстаннем крэдытнай карткі.³²

- З'яўляюцца эфектыўным інструментам павышэння публічнасці АГС;
- Інфармацыйныя сэрвісы могуць быць аб'яднаныя з анлайн платформамі для ахвяраванняў;

- Рэгулярны збор і абнаўленне інфармацыі часта з'яўляецца працаёмкім працэсам;
- Дзеля таго, каб прыносіць рэальную карысць АГС, якія прымаюць удзел, інфармацыйныя сэрвісы маюць патрэбу ў шырокай рэкламе.³³

²⁹ Варран, Шана і Роберт Лойд: *Самарэгуляванне ў грамадзянскай супольнасці (глобальная карціна)*, One World Trust, 2009..

³⁰ Афіцыйны сайт *GuideStar* Вялікабрытанія: <http://www.guidestar.org.uk/>

³¹ Еўрапейскі Цэнтр Некамерцыйнага Права: *Даследванне апошніх ініцыятыў самарэгулявання, накіраваных на паляпшэнне празрыстасці і справаздачнасці некамерцыйных арганізацый у Еўрапейскім Саюзе*, 2009.

³³ CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

- Дапамагаюць прасоўваць дзейнасць АГС і інфармаваць донараў пра вынікі іх супрацоўніцтва з АГС.

5.2. Міжнародныя і рэгіянальныя ініцыятывы самарэгулявання

Акрамя ініцыятыў самарэгулявання на нацыянальным узроўні, існуе мноства міжнародных і рэгіянальных ініцыятыў. Самарэгуляванне на міжнародным/рэгіянальным узроўні можа як вызначаць агульныя правілы па празрыстасці і справаздачнасці АГС, так і рэгуляваць вузкія аспекты дзейнасці, такія як адвакасі/лабіяванне, аказанне сацыяльных паслугаў альбо дзейнасць па фандрайзінгу. Яны таксама могуць спалучаць у сабе элементы некалькіх мадэляў самарэгулявання, напрыклад, кодэксы паводзінаў, механізмы сертыфікацыі і працоўныя групы.

Міжнародныя/рэгіянальныя ініцыятывы самарэгулявання могуць стварацца ў выніку правядзення працоўных груп і кансультацый альбо распрацоўвацца экспертамі ў сферы грамадзянскай супольнасці, якія спецыялізуюцца на пэўных аспектах дзейнасці АГС. Сябрамі такіх ініцыятыў звычайна з'яўляюцца буйныя міжнародныя недзяржаўныя арганізацыі (МНДА) і/або буйныя нацыянальныя арганізацыі грамадзянскай супольнасці, шараговыя арганізацыі рэдка становяцца сябрамі ініцыятыў такога кшталту. Гэта можа тлумачыцца наяўнасцю абавязковых уступных унёскаў і высокім узроўнем стандартаў, якім дробным арганізацыям бывае цяжка адпавядаць. Аднак, сяброўства ў такіх ініцыятывах робіць арганізацыю больш прыкметнай і надзейнай у вачах патэнцыйных донараў.³⁴

Прыклады міжнародных ініцыятыў:

- ✓ **Кодэкс этыкі і паводзінаў Сусветнай асацыяцыі недзяржаўных арганізацый (САНДА)** быў ініцыяваны ў 2002 годзе на Канферэнцыі па культуры адказнасці і ролі НДА ў Вашынгтоне. Многія сябры САНДА і іншыя важныя ўдзельнікі, якія выступалі на канферэнцыі, выказаліся за стварэнне агульнага кодэкса этыкі, якім бы маглі кіравацца НДА па ўсім свеце. Стварэнне Кодэкса было завершана ў 2005 годзе, але пры гэтым Кодэкс пастаянна дапаўняецца. Кодэкс закранае шырокі спектр пытанняў, уключаючы, напрыклад, празрыстасць і справаздачнасць, якаснае кіраванне, давер грамадскасці, чалавечыя рэсурсы і правы чалавека. У 2009 у дадатак да Кодэкса быў распрацаваны Дапаможнік па адпаведнасці. Дапаможнік працуе як кантрольны спіс па адпаведнасці ключавым прынцыпам і стандартам, прапісаным у Кодэксе.³⁵

³³ CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

³⁴ CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

³⁵ Афіцыйны сайт САНДА даступны па адрасе: <http://www.wango.org/default.aspx>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

- ✓ **Хартыя Адказнасці Міжнародных Недзяржаўных Арганізацый (МНДА)** з'яўляецца рамкавым дакументам, які ўтрымлівае міжнародныя стандарты справяднасці, празрыстасці і эфектыўнасці АГС, распрацаваны групай АГС у 2006 годзе. Хартыя мае тры асноўныя мэты: павышэнне якасці справяднасці міжнародных АГС, упарадкаванне стандартаў справяднасці АГС у розных сектарах і рэгіёнах і павышэнне эфектыўнасці АГС праз абмен досведам і лепшымі практыкамі. Хартыя заснавана на 10 ключавых стандартах: (1) Пávaга да правоў чалавека; (2) Незалежнасць; (3) Празрыстасць; (4) Якаснае кіраванне; (5) Адказнае адвokасі; (6) Удзел; (7) Разнастайнасць/інклюдзія; (8) Адказнасць у дачыненні да навакольнага асяроддзя; (9) Этчны фандрайзінг; (10) Прафесійны мэнэджмент. Сябры бяруць на сябе абавязальніцтва падаваць штогадовыя справядзачы па сваёй дзейнасці, якія разглядаюцца Агляднай Калегіяй на адпаведнасць пэўным стандартам. На дадзены момант да ініцыятывы далучыліся 23 міжнародных і мноства нацыянальных АГС.³⁶

Прыклады рэгіянальных ініцыятыў у Еўропе:

- ✓ **Прынцыпы добрых практыкаў Цэнтра Еўрапейскіх Фондаў** вызначаюць набор ключавых каштоўнасцяў, якіх варта прытрымлівацца кожнаму фонду. Першая версія Прынцыпаў была прынятая ў 1995 годзе, але ў яе было ўнесена мноства зменаў. Апошняя версія была прынятая ў траўні 2014 года. Прынцыпы закранаюць наступныя ключавыя аспекты: (1) Незалежнае Упраўленне; (2) Эфектыўны мэнэджмент; (3) Празрыстасць; і (4) Справяднасць. Дадзеныя Прынцыпы з'яўляюцца шматузроўневымі і дазваляюць фонду самому вырашаць, наколькі глыбока прывязвацца да дадзенага дакумента пры распрацоўцы ўласнай фундаментальнай базы, якая з'яўляецца ключавой для кожнай арганізацыі.³⁷
- ✓ **Еўрапейская Асацыяцыя Фандрайзінгу (ЕАФ)** з'яўляецца актыўнай і прыкметнай сеткай арганізацый, у якую ўваходзяць 20 сябраў і назіральнікаў з усёй Еўропы, якая прадстаўляе еўрапейскую супольнасць фандрайзінгу. ЕАФ была заснавана ў 2002 годзе з місіяй умацоўваць і развіваць пазіцыі прафесійнага фандрайзінгу ў Еўропе, а таксама інтэнсіфікаваць дзейнасць па фандрайзінгу. Яна праводзіць тэматычныя трэнінгі, а таксама займаецца сертыфікацыяй фандрайзераў, асацыяцый фандрайзінгу і трэнераў. Больш за тое, яна з'яўляецца платформай для абмену лепшымі практыкамі і інфармацыйным цэнтрам па фандрайзінгу для фандрайзераў Еўропы. Сябры ЕАФ абавязаныя прытрымлівацца Міжнароднай заявы аб прыхільнасці прынцыпам этычнага фандрайзінгу, распрацаванай ў супрацоўніцтве з Асацыяцыяй Прафесійных Фандрайзераў.³⁸

³⁶ Больш інфармацыі пра Хартыю Адказнасці МНДА можна знайсці па спасылцы: <http://www.ingoaccountabilitycharter.org/>.

³⁷ Афіцыйны сайт Цэнтра Еўрапейскіх Фондаў даступны па спасылцы: <http://www.efc.be/>.

³⁸ Афіцыйны сайт Еўрапейскай Асацыяцыі Фандрайзінгу даступны па спасылцы: <http://www.efa-net.eu/>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

5.3. Іншыя метады, якімі карыстаюцца АГС для прасоўвання лепшых практык

Акрамя мадэляў, апісаных вышэй, існуюць іншыя метады, накіраваныя на прасоўванне лепшых практык у дадзеным сектары. Яны звычайна нефармальныя, у іх адсутнічае сістэма інстытуцыяналізаванага мэнэджменту альбо механізм адпаведнасці. Прыкладамі такіх ініцыятыў з'яўляюцца **працоўныя групы і прэміі**.

- **Працоўныя групы**

Працоўныя групы - гэта нефармальныя кансорцыумы АГС, якія **сустрэкаюцца на рэгулярнай аснове з мэтай абмену і вызначэння лепшых практык і абмеркавання розных агульных праблем**. У іх могуць уваходзіць прыватныя асобы і арганізацыі, якія працуюць у нейкай пэўнай сферы, альбо прадстаўнікі розных сфер дзейнасці. Яны могуць распрацоўваць уласныя інструменты самаацэнкі і кіруючыя прынцыпы для сваіх сябраў з мэтай стымулявання выкарыстання лепшых практык.

У параўнанні з іншымі ініцыятывамі самарэгулявання, працоўныя групы менш фармалізаваныя, у іх адсутнічае інстытуцыйная структура. Аднак, працоўныя групы часта прыводзяць да **стварэння больш фармалізаваных ініцыятыў**, такіх як Кодэксы Паводзінаў, напрыклад. З мэтай паляпшэння справаздачнасці і празрыстасці сваіх сябраў, працоўныя групы могуць ствараць праграмы дзеянняў ці займацца нарошчваннем патэнцыялу пры дапамозе правядзення семінараў і трэнінгаў для сваіх сябраў і іншых зацікаўленых бакоў.³⁹

Прыклады:

- ✓ *Адкрыты Форум па Эфектыўнасці АГС у галіне Развіцця (Сакратарыят)*: працоўная група, якая афіцыйна існавала з 2009 па 2012, была глабальнай прасторай для АГС, дзе яны займаліся паляпшэннем ўплыву сваёй працы на грамадства і вызначэннем прынцыпаў і практык эфектыўнай дзейнасці грамадзянскай супольнасці. У межах сваёй працы яны распрацавалі **Міжнародны Рамкавы Дакумент па Развіццю Эфектыўнасці АГС**, які ўтрымлівае **8 Стамбульскіх Прынцыпаў** і вызначае ключавыя патрабаванні да стварэння спрыяльных умоў дзейнасці АГС. Гэтыя Прынцыпы ўключаюць, напрыклад, павагу да правоў чалавека і сацыяльнай справядлівасці, гендэрную роўнасць, дэмакратыю і ўдзел, экалагічную ўстойлівасць, празрыстасць і справаздачнасць. Працоўная група таксама падрыхтавала некалькі іншых дакументаў, уключаючы інструментарый і практычны дапаможнік па дзейнасці падпісантаў ў межах Рамкавага Дакумента.⁴⁰
- ✓ *The Wheel (Сакратарыят)* - ірландская працоўная група, у якую ўваходзілі восем парасонавых арганізацый, створаная ў 2012 годзе. На працягу двух гадоў працоўная група сустракалася раз у месяц з мэтай распрацаваць агульны кодэкс кіравання для сектара грамадзянскай супольнасці. **Кодэкс Кіравання** быў пабудаваны вакол пяці галоўных прынцыпаў, якія тычацца кіраўніцтва арганізацыі, кантралявання кіраўніцтва, правілаў

³⁹ Там жа.

⁴⁰ Даступна па спасылцы: <http://cso-effectiveness.org/-home,091-.html>.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

празрыстасці і справаздачнасці, эфектыўнай працы і добрасумленных паводзінаў агулам. Апроч працы над Кодэксам, працоўная група таксама рэгулярна праводзіла семінары па павышэнню інфармавання і займалася дзейнасцю па ўмацаванні патэнцыялу для імплементацыі Кодэкса. Працоўная група фінансавалася пераважна з валанцёрскіх крыніцаў, выдаткі на кансультаванне пакрываліся за кошт арганізацый-сябраў.⁴¹

- Працоўныя групы дазваляюць ўдзельнікам абменьвацца ведамі і лепшымі практыкамі, а таксама наладжваць ўзаемасувязі паміж партнёрскімі арганізацыямі;
- У параўнанні з іншымі ініцыятывамі самарэгулявання, працоўныя групы больш гнуткія і даступныя, што матывуе арганізацыі прымаць у іх удзел.

- У адсутнасць кіраўніцтва і зацікаўленасці АГС, што прымаюць удзел, дасягненне прыкметных вынікаў і значнага прагрэсу можа заняць досыць шмат часу;
- Узгадненне пазіцый розных удзельнікаў працоўнай групы і дасягненне кансэнсусу можа стаць цяжкай задачай;
- Забеспячэнне фінансавання можа стаць цяжкай задачай, і штодзённае функцыянаванне працоўнай групы можа стаць залежным ад добраахвотных ахвяраванняў.⁴²

• Прэміі

Прэміі - гэта прызы, якія ўручаюцца арганізацыям з мэтай прызнання эфектыўнасці іх працы, інавацый і лепшых практык у розных сферах. Прэміі ўручаюцца на конкурснай аснове, дзе незалежнае журы ацэньвае ўдзельнікаў на адпаведнасць пэўнаму набору крытэраў. Арганізацыі могуць падаваць заяўкі пасля абвешчэння адкрытага конкурсу альбо могуць намінавацца трэцімі бакамі. Прэміі могуць быць падзеленыя на некалькі катэгорый, у залежнасці ад памеру, сферы дзейнасці і гадавога абароту арганізацый. Аспекты дзейнасці, якія ацэньваюцца ў межах прэміі, могуць адрознівацца ад адной схемы да іншай. Гэта могуць быць, напрыклад, кіраванне, празрыстасць, справаздачнасць, практыкі фандрайзінгу і іншыя.⁴³

Прыклады:

- ✓ **МАЛДОВА:** *Прэмія за Арганізацыйную Празрыстасць* прысуджаецца з мэтай папулярызаваць станоўчыя прыклады празрыстых АГС і стымуляваць прыняццё прынцыпаў

⁴¹ Афіцыйны сайт The Wheel: <http://www.wheel.ie/>.

⁴² CIVICUS: *Справаздачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

⁴³ Там жа.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

празрыстасці, этыкі і якаснага кіравання ва ўсім сектары АГС. Незалежнае журы, якое складаецца з сямі добраахвотнікаў, якія прадстаўляюць СМІ, грамадзянскую супольнасць і донарскія супольнасці, ацэньвае ўдзельнікаў і выстаўляе ім балы па наступных крытэрах: эфектыўнае выкарыстанне рэсурсаў, практыкі якаснага кіравання, празрыстасць і справядачнасць, эфектыўная камунікацыя, уплыў паслугаў, якія аказвае арганізацыя, на супольнасць.⁴⁴

- ✓ **РУМЫНІЯ:** *Штогадовая Прэмія за Справядачнасць* - гэта ініцыятыва, запушчаная румынскім Форумам Донараў ў 2012 годзе, накіраваная на стымуляванне эфектыўнай справядачнасці сярод румынскіх грантаатрымальнікаў. У межах прэміі ацэньваюцца, напрыклад, наступныя сферы: агульная прыхільнасць празрыстасці, фінансавая справядачнасць, ацэнка эфектыўнасці і іншыя. Больш за тое, усе сябры Форуму Донараў абавязаныя выконваць Кодэкс Этыкі.⁴⁵
- ✓ **ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ:** *Прэмія Charity Times* штогод прысуджаецца ў 28 розных намінацыях. Намінацыі існуюць, напрыклад, наступныя: Дабрачынная Арганізацыя Года, якая дзеліцца на тры паднамінацыі, у залежнасці ад памераў атрыманых сродкаў, Лепшая Новая Дабрачынная Арганізацыя, Прэмія за Фінансавы Мэнэджмент, Прэмія Супольнасці, Лепшая Ініцыятыва ў сферы Сацыяльных Інвестыцый і шмат якія іншыя.⁴⁶

- Часта прэміі суправаджаюцца публічнасцю, што можа стымуляваць арганізацыі прытрымлівацца стандартаў празрыстасці і справядачнасці;
- У прэміяльныя схемы ўцягнутыя шматлікія стэйкхолдары, уключаючы АГС, СМІ, навуковую супольнасць і шырокую грамадскасць;
- Удзельнікі звычайна атрымліваюць бясплатную дэталёвую ацэнку сваёй дзейнасці, што можа дапамагаць ім ўдасканальвацца ў розных аспектах сваёй працы.

- Вядомасць прэміі залежыць ад іміджу арганізатара і не заўсёды з'яўляецца гарантаваным складнікам;
- Прэміяльныя схемы могуць вымагаць фінансавых сродкаў як з боку арганізацыі прэміі, так і ў дачыненні да прызоў для пераможцаў;
- Калі вынікі такой ацэнкі ня вельмі добрыя, гэта можа нанесці патэнцыйную шкоду рэпутацыі арганізацыі ў выпадках, калі такія вынікі публікуюцца.⁴⁷

⁴⁴ Даступна па спасылцы:

http://www.contact.md/transparency/index.php?option=com_content&view=article&id=44%3A moldovan-civil-society-organizations-promoting-organizational-transparency-receive-awards&catid=15%3Anews&Itemid=47.

⁴⁵ Афіцыйны сайт Румынскага Форуму Донараў: <http://www.forumdonatorilor.ro/>.

⁴⁶ Афіцыйны сайт Прэміі Charity Times: <http://www.charitytimes.com/awards/categories.php>.

⁴⁷ CIVICUS: *Справядачнасць для грамадзянскай супольнасці ад грамадзянскай супольнасці: гід па ініцыятывам самарэгулявання*, Красавік 2014.

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

6. Висновы

На аснове еўрапейскіх прыкладаў самарэгулявання, якія апісаныя вышэй, можна зрабіць наступныя высновы:

- **Разнастайнасць механізмаў самарэгулявання:** Практычна любое самарэгуляванне залежыць ад мноства фактараў, таму ў Еўропе існуе шырокі спектр розных ініцыятыў самарэгулявання. Іх можна падзяліць на катэгорыі па прынцыпах тэрыторыі, сфераў, што закранаюцца самарэгуляваннем, мэтавай дзейнасці/сектара і мадэлі, якая выкарыстоўваецца ў межах ініцыятывы. Пры распрацоўцы ўласнага самарэгулявання важна прымаць пад увагу розныя аспекты, такія як, напрыклад, фінансавыя магчымасці ініцыятара, мэта рэгулявання і ўзровень даверу грамадскасці.
- **Надзейны механізм адпаведнасці для забеспячэння станоўчага ўплыву на практыцы:** Каб забяспечыць станоўчы эффект на практыцы, важна, каб сябры прытрымліваліся прынцыпаў і стандартаў ініцыятывы. Надзейны механізм адпаведнасці дазваляе гарантаваць, што падпісанты будуць імкнуцца дзейнічаць строга ў адпаведнасці з прынятымі прынцыпамі і стандартамі. Ацэнка адпаведнасці можа праводзіцца самімі арганізацыямі, партнёрскімі арганізацыямі, трэцім бокам альбо з дапамогай працэдуры падачы скаргаў.
- **Кодэксы Паводзінаў як дапаможнік па паводзінах і практыках АГС:** Кодэксы Паводзінаў з'яўляюцца самымі распаўсюджанымі ініцыятывамі самарэгулявання, якія рэгулююць стандарты і прынцыпы паводзінаў АГС. Выкананне Кодэкса можа пасылаць донарам станоўчы сігнал пра тое, што АГС прытрымліваецца пэўных правілаў празрыстасці і справяднасці. Аднак, бывае цяжка вызначыць, хто з падпісантаў ініцыятывы ў поўнай ступені выконвае нормы Кодэкса, а хто - толькі часткова.
- **Сертыфікацыя і акрэдытацыя як знак якасці:** Схемы сертыфікацыі/акрэдытацыі прадугледжваюць ацэнку кіравання, праграмаў і практыкаў АГС на іх адпаведнасць набору стандартаў і прынцыпаў. Сертыфікат з'яўляецца грамадскім знакам якасці, наяўнасць якога можа павысіць ўзровень грамадскага даверу да арганізацыі. Больш за тое, схемы, якія прадугледжваюць рэгулярную ацэнку адпаведнасці, дазваляюць забяспечыць сталае выкананне АГС абвешчаных стандартаў і прынцыпаў. Аднак, некаторыя схемы могуць быць занадта расцягнутымі ў часе альбо ўскладняць доступ дробным арганізацыям з абмежаванымі фінансавымі і чалавечымі рэсурсамі.
- **Інфармацыйныя сэрвісы як надзейныя базы дадзеных:** базы дадзеных АГС звычайна спалучаюць у сабе публічна даступныя дадзеныя з інфармацыяй, якую добраахотна даюць самі АГС, у межах адной анлайн платформы. Калі змест базы дадзеных правяраецца звонку, яна можа выкарыстоўвацца донарамі для праверкі добрасумленнасці арганізацыі. Больш за тое, інфармацыйныя сэрвісы могуць дапамагаць прасоўваць дзейнасць АГС, а таксама інфармаваць донараў пра вынікі ад іх ахвяраванняў. Аднак, адміністраванне і абнаўленне

Address: 1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 17, Hungary

Web: www.ecnl.org

Phone: +36 1 318 6923

Twitter: @enablingNGOLaw

Fax: +36 1 266 1479

баз дадзеных АГС можа вымагаць сур'ёзных фінансавых рэсурсаў і быць расцягнутай ў часе працэдурай.

- **Працоўныя групы:** Працоўныя групы з'яўляюцца аб'яднаннямі АГС, якія збіраюцца на рэгулярнай аснове з мэтай абмену лепшымі практыкамі і абмеркавання агульных праблемных пытанняў. Яны з'яўляюцца больш гнуткім і даступным механізмам, які часта спрыяе пашырэнню супрацоўніцтва паміж арганізацыямі. Паспяховасць працоўных групаў моцна залежыць ад кіраўніцтва, рэгулярнасці правядзення пасяджэнняў і здольнасці сябраў да дасягнення кансэнсусу.
- **Прэміі, што папулярызуюць эфектыўнасць і лепшыя практыкі:** прэміі - гэта прызы, якімі адзначаюцца эфектыўнасць, інавацыі і лепшыя практыкі ў розных сферах дзейнасці АГС. Калі прэмія мае высокую значнасць, яна прадугледжвае публічнасць, што можа стымуляваць выкананне арганізацыямі пэўных стандартаў празрыстасці і справядчаснасці.